

Isanyň Ierusalimdäki soňky günleri

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Isanyň Ierusalimdäki soňky günleri ISANYŇ IERUSALIMDÄKI SOŇKY GÜNLERI

Ierusalim şäheri birinji asyrda jöhit durmuşynyň merkezidi. Şäher Isa pygamberiň ömrüniň we durmuşynda bolan iň möhüm wakalaryň käbiriniň geçen ýeridi. Mysal üçin, «Täze Ähtiň» Injilleri Isanyň ybadathanadaky jöhit haj baýramlaryny görmek üçin Ierusalime ýygy-ýygydan gelendigini (köplenç daşky howlularda wagyz edendigini) gürrüň berýär.

Ol ölüm bilen soñlanan ömrüniň soňky hepdesini Pasha baýramyna taýýarlyk görüp ýörkä şu şäherde geçiripdir.

Isa şeýle şartlerde halka iň soňky açyk wagyzyny berdi, ýerli güýçler bilen çaknyşyga girdi, şägirtleri bilen soňky şamlygyny edindi, Getsemanede diýilýän ýerde hasrat çekdi we doga-dileg etdi.

Ahyrynda ölümine, jaylanmagyna, direlmegine getiren dawalara, gynamalara we haça çüýlenmä sezewar boldy.

Isanyň durmuşyndaky we missiýasyndaky bu möhüm wakalaryň ýeri

Ierusalim bolandygy üçin ırki Rim döwründe şäheriň manzarasyna düşünmek, Buşluk gürrüňlerini okamagymyzy köp derejede aýdyňladyp biler.

Isanyň tanajak Ierusalimi häzirki turistleriň zyýarat edýän şäherine juda az meñzeýärdi, emma mukaddes ýazgylar, taryhy çeşmeler we arheologik gazuw-agtaryş işleri, Ierusalimiň birinji asyra degişli aýratynlyklarynyň jadylaýy şeýilde täzeden göz öñünde janlandyrmagá ýol berýär.

Isanyň wagyz işleriniň köp geçen Galile obasy şertleriniň tersine, Ierusalim, Rim stilli gurluşykdaky, tehnologiýadaky we mümkünçiliklerdäki iň soňky ülňileri şekillendirip biljek görnüşde Beýik Gerod we onuň oruntutarlary yarapyndan ýakyn wagtda täzeleñen baý we haýbatly şäherdi.

Muňa şular degişli:

Ortaýer deňzini erňekleyän ýurtlardan gelýän jöhit hajylaryň ybadathanada ysraýyl hudaýyna ybadat edip biljek memorial Ybadathana dagy. Elbetde, Isa Ierusalime gidende ybadathana hem baryp görüpdir.

Şäheri goraýan birtopar diwar we gala diwary (Antonia galasy ýaly), teatr we ippodrom ýaly köpcülikleýin ýerler, ýasaýylarynyň artýan isleglerini we yzygiderli zyýaratçy akymyny üpjün etmek üçin şähere suw getirýän suw geçiriji ulgamy, Töwratda agzalýan baýramlary bellemek üçin yzygiderli ýagdaýda şähere gelen jöhit hajylaryň ritual taýdan çümüp çykmaklary üçin demirgazykdaky Bethesda serhowuzy we günortadaky Siloam serhowuzy ýaly dürli howuzlar. Isanyň özi

bu howuzlara baryp görüpdir.

Şu döwürde Ierusalimiň iň gadymy we iň wagtlaýyn bölegi Ybadathana dagynyň günortasyndaky Aşakky şäherdi.

Bazarlary, uly köçeleri, haja gelýänleriň düşleýän myhmansaraýlary, onçakly göze ilip durmaýan külbeleri bilen birlikde şäheriň barjamly ýasaýjylaryndan käbirleri üçin uly jaýlary öz içine alýardy.

Günbatarda Ýokarky şäher bardy – Ierusalimiň iň belent we iň baý bölegi. Gerod bu ýerde howalaly rezidensiýasyny (iki oturymly ganaty, keýp çekilýän howlusy, serhowuzy bilen) gurdy we Ýahudiýanyň ýokarky synpynyň agzalary Rim aristokratiýasyna

öýkünmäge synanyşdy.

Ierusalim ybadathanasyny dolandyran ruhanylary-da öz içine alan bu saýlama maşgalalar Pompeý stilli diwar freskalary, gül we geometriki desertli mozaikalar we owadan baglary bilen bezelen şäher willalarynda ýasaýardylar.

Şeýle hem Rim stilli trikliniyada (zyýarat edilende diwanlara süýnüp bilinjek otaglar) ýokary hilli naharlary iýýärdiler

Bu aristokrat ýasaýyş-durmuş formasyň köpüsi ruhany maşgalalara we Ierusalim ybadathanasynyň ykdysadyýetine bergili ondan birlikler (десятичная дробь) tarapyndan goldanýandygyndan, Isa Mesih şäheriň ýokarky synpynyň garyplary ezmelerini, iliň gözüne güjeňlenýän baýlygy, gara güýji we jöhit jemgyýetiniň içinde marginallaşdyrýanlara garşı eden wagylary sebäpli ýazgarylardy.

Ýerli aristokratiýa bilen bolan bu çaknyşyk Isanyň ömrüniň Ierusalimde geçen böleginde ýuze çykan galagoply wakalara sebäp boldy.

Isa soňky gijesinde soňky şamlygyny şägirtleri bilen şäheriň bir ýerinde (Günbatar depesindäki tradision ornuna garamazdan, Aşakku şäheriň golaý-goltumyndaky ýonekeý öýleriň birinde bolup biler).

Has soňra Ýokarky şäheriň baý öýlerinden birinde ýerli ruhany ygtyýarlylar tarapyndan dinden çykmaklykda aýyplanyp sud edildi.

Ertesi irden Isa rimli häkim Pontiý Pilat (megerem, bir wagt Beýik Gerodyň basyp alan köşgünde dünýä indi) tarapyndan gaýtadan sud edildi.

Isa has soñ çüýlenjek agajyny gala diwarynyň daşyna göterip äkitmähe mejbür edildi we Golgita ýa-da «kelleçanagyň ýeri»

ady berilen ölüm jezasyna höküm edilenleriň jezalandyrlyaný
ýerinde (şäheriň demirgazyk-günbatar tarapyndaky taşlanan daş
käniniň ýakynynda bolmagy ahmal) haça çüylendi.

Isa ölüminden soň yzyna eýerijiler tarapyndan üçünji gün haý-
haýly Direlişine çenli saklanan mazaryna jaýlandy.

Häzir Isanyň soňky hepdesi bilen baglanyşykly anyk ýerleri
hemise anyk bilmesegem, birinji asyrdaky Ierusalimiň düýpli
aýratynlyklaryny we şäher düzgünini göz öňüne getirmek –
«Buşluk» bölmelerini okamagymyz hakda gymmatly maglumatlary
berip biler, Isanyň soňky günlerindäki wakalary janlandyrıp
Isanyň soňky hepdesine ýakynlaşmagymyza ýardam edip biler.

Edil şol Mukaddes şäherde Kefaratyň güýjünü duýşumyz ýaly.

Umut ATASEWEN,

gadymydünýä taryhcysy / @atasevenoffica

Şenbe, 09.12.2023 ý. Taryhy makalalar